

Dagens Næringsliv onsdag 23. januar 2019

Desinformasjon virker

Omfanget av desinformasjon er større enn mange tror. Spørsmålet er hvordan vi kan beskytte oss.

Ulf Sverdrup

Hvordan skal vi bekjempe desinformasjon? I USA har ulike forskergrupper arbeidet med å systematisere og kartlegge omfanget av desinformasjon rundt presidentvalget. De har nylig lagt frem sine rapporter til Senatet. Disse hjelper oss å forstå omfanget og strategien bak.

For det første, viser forskerne at omfanget av desinformasjon er større enn mange hadde trodd, kanalene som benyttes er også flere enn mange først trodde. Facebook er velkjent, men også You Tube, Instagram, Twitter og andre sosiale medier brukes. Annen forskning viser at «fake news» retweetes oftere enn andre nyheter, og at rundt en av fire nyheter som ble retweetet i den amerikanske valgkampen var falske.

For det andre, er det nå mer klarhet rundt den overordnede strategien bak desinformasjonskampanjen, som de knytter til den russiske Internett Research Agency (IRA).

Byrået hadde tydelig definerte målgrupper: Afroamerikanske velgere, samt ytterpunktene på den politiske høyre- eller venstresiden. Og det hadde en klar strategi.

I første fase forsøkte man å forsterke identiteten og lojaliteten innad i de ulike gruppene. Deretter forsøkte man å sette de ulike gruppene opp mot hverandre, for eksempel sorte mot hvite, med sikte på å øke splittelse og frustrasjon i samfunnet. Som et tredje ledd forsøkte man samtidig å bryte ned tilliten til etablerte medier og ledere, ved å spre konspirasjonsteorier, falske mistanker og rykter.

Det var ikke ett konsistent bilde, eller én fortelling, som ble fortalt, men det er altså mange ulike, og ofte konkurrerende, falske fortellinger som ble spredt for å undergrave hele samfunnssystemet.

Målet var ikke å få oppslutning om ett budskap, eller én politikk, men å undergrave borgeres tillit til hverandre og til samfunn og myndigheter, utnytte og forsterke sosiale spenninger, spre mistillit til informasjonssystemet, skape uklarheter mellom sannhet og fiksjon, samt undergrave troverdigheten til det demokratiske system.

Forskerne fant at målene ble nådd med stor kompetanse og presisjon. Den nye teknologien og sosiale medier gjorde også at man kunne treffe målgruppene bedre, spre informasjon lettere, billigere og mer effektivt, og det var samtidig lettere å skjule sine spor.

Det mest bekymringsfulle er kanskje likevel at desinformasjon synes å virke, på individ og på samfunn. Spørsmålet er derfor hvordan vi best kan beskytte oss.

For det første kan vi styrke den enkeltes evne til kritisk lesing og mer kritisk holdning. Men, her er det åpenbare begrensninger. Vi som individer tar ofte informasjon som god fisk,

spesielt hvis det ikke strider mot eget minne eller ikke er i strid med våre antagelser. Ja, de fleste av oss liker også å få informasjon som bekrefter, snarere enn å avkrefte våre holdninger.

Forskning viser at man kan bli noe mindre mottagelig for desinformasjon hvis man blir advart på forhånd, men det er krevende og vanskelig å korrigere feil informasjon. Da er skaden allerede skjedd. De nye «minnene» og «bildene» er allerede plantet.

Effektene kan være store. Minner og erindring forstyrres. Eksperimenter viser at personer kan gjenfortelle med innlevelse, detaljrikhet, overbevisning og troverdighet om historier som bare er fabrikkert og plantet.

Noen av oss er også mer utsatte enn andre. Barn er mer utsatte enn unge voksne, og eldre mer utsatte enn yngre voksne. Har du godt minne og en kritisk holdning er risikoen for å bli manipulert lavere.

For det andre, kan vi forsøke å få sosiale medier til å gjennomføre tiltak som kan begrense spredningen av desinformasjon. Samtidig kan sosiale medier bli bedre til å hjelpe oss konsumenter å sortere informasjon for eksempel ved at de informerer om kvaliteten på kilden. Gjennom å endre algoritmer kan dette la seg gjøre. Annonserer bør stille krav til hvor deres penger går og vi som individer bør være mer forsiktige med å gi og få informasjon.

Men kanskje er det største problemet at prisen for å drive med desinformasjon er så lav. Det koster lite å spre informasjon, og kostnaden er liten om man blir avslørt. I markedet finnes det en enkel korrigerende mekanisme. Vi kan la oss lure en eller to ganger av en selger, men ikke hele tiden.

I internasjonal politikk er det tilsynelatende annerledes. Innenfor et såkalt realisme perspektiv er løgn, desinformasjon og mistillit å forvente, mens man i et mer liberalt perspektiv på internasjonal politikk legger vekt på at stater ønsker status ved å opptre tillitsverdige og troverdige. Vi bør derfor enten bli mer mistroiske og kyniske, eller reagere mot dem som opptrer på måter som ikke er tillitsverdige.

Det pågår derfor en intens diskusjon i mange europeiske land i hvor langt man skal gå i å identifisere de som står bak desinformasjon. Det er krevende avveininger. Det kan være vanskelig å si med sikkerhet hva som er kilden, og ved å gå ut med informasjon vil myndighetene også avdekke egne kapasiteter. Men når land som Nederland, Storbritannia og USA nå går lenger enn før i å identifisere de som står bak, betyr det at man i vesten ønsker å gjøre prisen for løgn høyere. Kanskje er det det beste virkemiddel mot et effektivt våpen.

Ulf Sverdrup, direktør ved Norsk utenrikspolitisk institutt

Kronikk -
globaltMah-Rukh
AliEspen
Barth EideJanne H.
MatlaryUlf
SverdrupAske
Toje

Desinformasjon virker

Omfanget av desinformasjon er større enn mange tror. Spørsmålet er hvordan vi kan beskytte oss.

Hvordan skal vi bekjempe desinformasjon? USA har ulike forskergrupper arbeidet med å systematisere og kartlegge omfanget av desinformasjon rundt presidentvalget. De har nylig lagt frem sine rapporter til Senatet. Disse hjelper oss å forstå omfanget og strategien bak.

For det første, viser forskerne at omfanget av desinformasjon er større enn mange hadde trodd, kanalene som benyttes er også flere enn mange først trodde. Facebook er velkjent, men også YouTube, Instagram, Twitter og andre sosiale medier brukes. Annen forskning viser at «fake news» retweetes oftere enn andre nyheter, og at rundt en av fire nyheter som ble retweetet i den amerikanske valgkampen var falske.

For det andre, er det nå mer klarhet rundt den overordnede strategien bak desinformasjonskampanjen, som de knytter til den russiske Internet Research Agency (IRA).

Byrået hadde tydelig definerte målgrupper: Afroamerikanske velgere, samt ytterpunktene på den politiske høyre- eller venstresiden. Og det hadde en klar strategi.

I første fase forsøkte man å forsterke identiteten og lojaliteten innad i de ulike gruppene. Deretter forsøkte man å sette de ulike gruppene opp mot hverandre, for eksempel sorte mot hvite, med sikte på å øke splittelse og frustrasjon i samfunnet. Som et tredje ledd forsøkte man samtidig å bryte ned tilliten til etablerte medier og ledere, ved å spre konspirasjonsteorier, falske mistanker og rykter.

Det var ikke ett konsistent bilde, eller én fortelling, som ble fortalt, men det er altså mange ulike, og ofte konkurrerende, falske fortellinger som ble spredt for å undergrave hele samfunns-systemet.

Målet var ikke å få oppslutning om ett budskap, eller én politikk, men å undergrave borgeres tillit til hverandre og til samfunn og myndigheter, utnytte og forsterke sosiale spenninger, spre mistillit til informasjonssystemet, skape uklarhet mellom sannhet og

Forskerne viser at omfanget av desinformasjon er større enn mange hadde trodd, kanalene som benyttes er også flere enn mange først trodde. Facebook er velkjent, men også YouTube, Instagram, Twitter og andre sosiale medier brukes. Foto: Nicklas Knudsen

Globalt Ulf Sverdrup

fiksjon, samt undergrave troverdigheten til det demokratiske system.

Forskerne fant at målene ble nådd med stor kompetanse og presisjon. Den nye teknologien og sosiale medier gjorde også at man kunne treffe målgruppene

bedre, spre informasjon lettere, billigere og mer effektivt, og det var samtidig lettere å skjule sine spor.

Det mest bekymringsfulle er kanskje likevel at desinformasjon synes å virke, på individ og på samfunn. Spørsmålet er derfor hvordan vi best kan beskytte oss.

For det første kan vi styrke den enkeltes evne til kritisk lesing og mer kritisk holdning. Men, her er det åpenbare begrensninger. Vi som individer tar ofte informasjon som god fisk, spesielt hvis det ikke strider mot eget minne eller ikke er i strid med våre antagelser. Ja, de fleste av oss liker også å få informasjon som bekrefter, snarere enn å avkrefte våre holdninger.

Forskning viser at man kan bli noe mindre mottagelig for desinformasjon hvis man blir advart på forhånd, men det er krevende og vanskelig å korrigere feil informasjon. Da er skaden allerede skjedd. De nye «minnens» og «bildens» er allerede plantet.

Effektene kan være store. Minner og erindring forstyrres.

Eksperimenter viser at personer kan gjenfortelle med innlevelse, detaljrikhet, overbevisning og troverdighet om historier som bare er fabrikkert og plantet.

Noen av oss er også mer utsatte enn andre. Barn er mer utsatte enn unge voksne, og eldre mer utsatte enn yngre voksne. Har du godt minne og en kritisk holdning er risikoen for å bli manipulert lavere.

For det andre, kan vi forsøke å få sosiale medier til å gjennomføre tiltak som begrense spredningen av desinformasjon. Samtidig kan sosiale medier bli bedre til å hjelpe oss konsumenter å sortere informasjon for eksempel ved at de informerer om kvaliteten på kilden. Gjennom å endre algoritmer kan dette la seg gjøre. Annonserer bør stille krav til hvor deres penger går og vi som individer bør være mer forsiktige med å gi og få informasjon.

Men kanskje er det største problemet at prisen for å drive med desinformasjon er så lav. Det koster lite å spre informasjon, og kostnaden er liten om man blir avslørt. I markedet finnes det en enkel korrigerende

mekanisme. Vi kan la oss lure en eller to ganger av en selger, men ikke hele tiden.

I internasjonal politikk er det tilsynelatende annerledes. Innenfor et såkalt realisme perspektiv er løgn, desinformasjon og mistillit å forvente, mens man i et mer liberalt perspektiv på internasjonal politikk legger vekt på at stater ønsker status ved å opptre tillitsverdig og troverdig. Vi bør derfor enten bli mer mistroiske og kyniske, eller reagere mot dem som opptre på måter som ikke er tillitsverdige.

Det pågår derfor en intens diskusjon i mange europeiske land i hvor langt man skal gå i å identifisere de som står bak desinformasjon. Det er krevende avveininger. Det kan være vanskelig å si med sikkerhet hva som er kilden, og ved å gå ut med informasjon vil myndighetene også avdekke egne kapasiteter. Men når land som Nederland, Storbritannia og USA nå går lenger enn før i å identifisere de som står bak, betyr det at man i vesten ønsker å gjøre prisen for løgn høyere. Kanskje er det det beste virkemiddel mot et effektivt våpen.

Ulf Sverdrup, direktør ved Norsk utenrikspolitisk institutt

Mer debatt s. 28-30 →

LO og Ap vil overmanne EØS-reglene ved å få streikerett inn i menneskerett-sloven. Den blir da et gissel i politisk kamp

Ole Gjems-Onstad, professor ved Institutt for rettsvitenskap, Handelshøyskolen BI, og forfatter av «Menneskerettigheter - en verden uten helvete»

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen Telefon: 22 00 10 59 Sentralbord: 22 00 10 00 Epost: debatt@dn.no

Hovedinnlegg/Kronikk: Maks 4500 tegn inklusive mellomrom Underinnlegg/Replikk: Maks 1500 tegn (ca. 250 ord) Legg ved portrettfoto.

Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv, må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.